

Hugtök í tengslum við lestrarkennslu og lestur

Hljóð

Hvað segja stafirnir (hvaða hljóð tákna stafirnir)?
Barn þarf að geta þekkt bókstaf út frá hljóði hans (bent eða skrifað) og þekkt hljóð út frá bókstaf. Barn þarf að geta skrifað stafi út frá hljóði.

Forhljóð

Hvaða hljóð heyrir
fremst í orði?

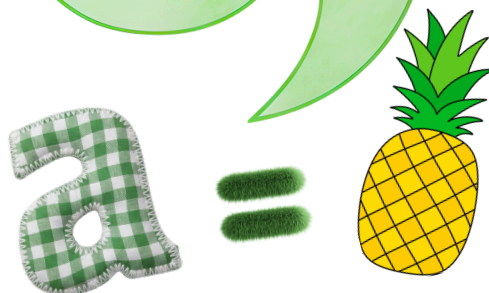
Innhjóð

Heyrist ó í sól?

Endahljóð

Hvaða hljóð heyrir
síðast í orðum?

Það er hægt að hjálpa börnum við að muna hljóð stafanna með því að tengja þá við nöfn á fólki sem þau þekkja, tengja bókstafi við ákveðnar myndir, skrifa stafi, leira og föndra þá. Spil henta vel til þjálfunar, t.d. samstæðuspil. Nota bæði há- og lágstafi eða blöndu sem mynda slag.

Atkvæði

Hljóðbútar: Að geta bútað orð í atkvæði t.d.

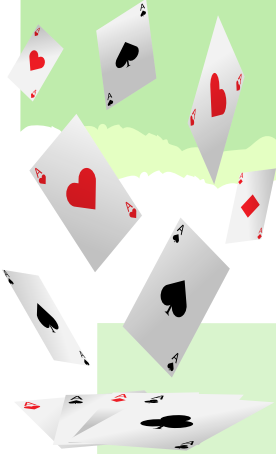
krókodíll: kró-kó-díll

Að geta raðað bútum saman t.d.

þu-mal-fing-ur = þumalfingur

Að taka burtu hljóð úr orðum. Hvað verður eftir af orðinu *mamma* ef fremsti stafurinn er tekinn í burtu? - Amma.
Hvað verður eftir ef k er tekið af *kál*?

Hljóðeyðing

Nefnuhraði

Að geta kallað hluti hratt fram og/eða hugsað hratt. Hægt að þjálfra með ýmsum spilum eins og Tvennu, Kleppara, Halli galli og Hæ Gosi.

Stafurinn í Kappsmáli er dæmi um góða æfingu í nefnuhraða

Nefndu eins marga rauða hluti og þú getur á 15 sek.

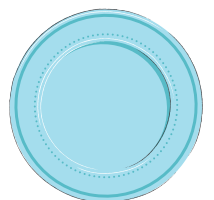

Rím

hús - mús

Finna orð sem ríma ekki, t.d. *hús, hóll. lús*

Greina rím eftir hlustun

Samtenging

Hvaða orð mynda hljóðin **s - ó - l** ?
Tengja saman tvo hluta, t.d. upphafshljóð og orðhluta.

m - ús f - ús l - ús

Getur tengt saman hljóð og búið til orð.

Sundurgreining hljóða

Að greina orð í smærri einingar t.d. atkvæði og stök hljóð. Sundurgreining - greina stök hljóð í orðum.

Hvaða hljóð eru í orðinu rúm - r ú m.

Hægt að nota kubba og leggja niður einn kubb fyrir hvert hljóð.

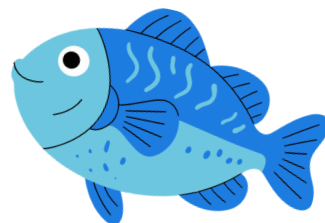
Hvað sérðu
á myndinni?

Málproski

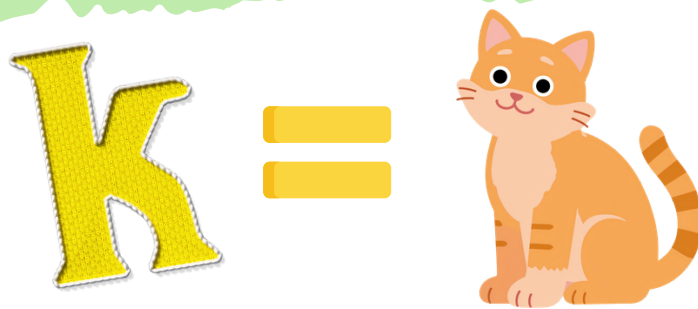
Hægt er að stuðla að auknum málproska m.a. með því að:

- **Hlusta** á börnin og **tala við** þau.
- **Syngja** og kenna þeim **rím, vísur og þulur**.
- Hvetja börnin til að **segja frá atburðum** og sögum og nota málið í mismunandi samhengi.
- **Les**a fyrir þau **sögur og bækur** sem innihalda litríkt mál og góðan orðaforða.
- **Ræða og útskýra** lesefnið jafn óðum og lesið er.
- **Spyrja spurninga** til að athuga hversu vel börnin fylgjast með.
- Biðja börnin um að **giska á** framhald og sögulok til að skapa eftirvæntingu og gera þau að meiri þátttakendum í sögunni.
- Halda áfram að **lesa bækur** fyrir börnin á meðan þau eru að ná tökum á lestrinum.
- **Láta börn** lýsa hlutum; "Lýstu sólinni án þess að segja gul eða stór".
- Spil - t.d. Alias og önnur spil sem þjálfar frásagnir og/eða lýsingar á hlutum.
- **Leikir**: Hvort myndir þú vilja? - T.d. vera með trjágreinar í staðin fyrir fætur? Hvort myndir þú vilja lykta eins og fiskur eða lykta eins og franskur? - Gott að spyrja "af hverju" þegar barnið hefur svarað og æfa það í að svara með rökum: Ég vil frekar lykta eins franskur af því að það er betri lykt en af fiski".
- **Máltjáningarleikir**: Nefndu 10 orð sem byrja á bókstafnum B.- Nefndu 6 hluti sem þú finnur í ísskáp. - Nefndu 10 hluti sem eru minni en þú ...

Lesfimi

Lesfimi er færni sem byggir á nákvæmni, sjálfvirkni og hrynrænum þáttum tungumálsins, en allir þessir þættir stuðla að auknum lesskilningi. Hún birtist í sjálfvirkum fyrirhafnarlausum lestri sem lesinn er í viðeigandi hendingum (phasing) og með réttu hljómfalli (intonation).

Lestrarnákvæmni

Hlutfall rétt lesinna orða miðað við heildarfjölda lesinna orða. Góður mælikvarði á umskráningarfærni nemenda.

Algengar villur: Sleppa/breyta orði eða endingu, bæta við orði og/eða endingu og hika

Sjálfvirkni (automaticity)

Færni eða úrvinnsluferli sem framkvæmd eru hratt, án áreynslu, ósjálfrátt og ómeðvitað. Sjálfvirkni lestrar er náð þegar lestrarfærnin er orðin það hröð og fyrirhafnarlaus að hún krefst ekki meðvitaðrar athygli. Þeir búa jafnframt yfir sjálfsörggi og þekkingu á því hernig á að bregðast við þegar eitthvað fer úrskeiðis við lesturinn þannig að truflunin verður í lágmarki.

Dæmi um leiki sem styrkja orðaforða

Hugtakakort

